

УДК 373.3/.5.018.43.-027.236

Гетта Василь

ORCID 0000-0003-3057-9976

Кандидат педагогічних наук, професор,
професор кафедри технологічної освіти та інформатики,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: gettavasil@gmail.com

ЗАСОБИ ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ

Дистанційне навчання стало важливим аспектом освітньої системи в зв'язку з пандемією COVID-19 та війною. Перехід до цієї форми навчання спричинив нові вимоги як до учнів, так і до батьків, роль яких у навчальному процесі значно зросла. У статті висвітлені результати дослідження засобів впливу на ефективність навчання школярів. З'ясовано, як дистанційне навчання впливає на чуттєве сприйняття, усвідомлення і запам'ятовування учнями навчального матеріалу, яку роль при цьому відіграє увага, пам'ять, саморегуляція, самоконтроль та як їх активізувати. Особлива увага приділена ролі батьків у дистанційному навчанні, викликам та шляхам підвищення ефективності їх впливу на результати навчання.

***Метою статті** є дослідження засобів підвищення ефективності навчання учнів у дистанційних умовах та способів їх реалізації.*

***Методологія дослідження.** В основу дослідження покладена концепція дистанційного навчання, висловлена в постановках Міністерства освіти і науки та постановках уряду про освіту. Для реалізації основних завдань дослідження на різних його етапах було використано комплекс теоретичних і емпіричних методів: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація; емпіричні – спостереження, бесіди, аналіз результатів діяльності учнів.*

***Наукова новизна** полягає у з'ясуванні причин загальноновизнаного зниження успішності учнів під час дистанційного навчання.*

***Висновки:** у статті висвітлені результати дослідження засобів впливу на ефективність дистанційного навчання школярів. З'ясовано як дистанційне навчання впливає на чуттєве сприйняття, усвідомлення і запам'ятовування учнями навчального матеріалу, яку роль відіграє увага, пам'ять, саморегуляція, самоконтроль і оцінка навчальних досягнень учнів та як їх активізувати. Особливу увагу звертається на роль батьків у дистанційному навчанні та шляхи підвищення ефективності їх участі в його організації та контролі.*

***Ключові слова:** дистанційне навчання, засоби, знання, увага, пам'ять, саморегуляція, оцінка, батьки.*

Постановка проблеми. Перехід на дистанційне навчання в шкільній освіті викликав чимало труднощів як в організаційному, так і методичному плані. В результаті сьогодні ми говоримо про недостатній рівень його ефективності. Закономірно виникає потреба з'ясувати причини та розробити засоби їх подолання в майбутньому. В умовах швидкої інформатизації суспільства збільшується кількість та важливість інформації та необхідність в її використанні, трансформації в знаннях дистанційне навчання стає об'єктивною потребою в освітньому процесі. У зв'язку з цим його треба розглядати не як тимчасове явище в освіті, а як виклик сучасності. Звичайно, вимушене використання дистанційного навчання не обійшлося без недоліків і проблем. Їх треба виявити, дослідити та розробити відповідні рекомендації для освітян, батьків та всіх причетних до навчання.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблеми дистанційного навчання школярів присвячені праці низки відчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема – О. Андреева, А. Гужвій, Р. Гуревич, М. Ховрич, А. Хуторський, Є. Полот, І. Роберт та інші.

В їх публікаціях розглядаються важливі проблеми дистанційного навчання, зокрема – організація навчання, його методичне забезпечення, вплив на особистість учня, роль учителя та батьків своїх дітей у забезпеченні його ефективності тощо.

Проте мало уваги приділено викликам, які об'єктивно присутні при практичному використанні дистанційного навчання в школі. Зокрема недостатньо приділено уваги причинам зниження успішності учнів.

Метою статті є дослідження засобів підвищення ефективності дистанційного навчання учнів в умовах дистанційного навчання та засобів їх реалізації.

Методологія дослідження. В основу дослідження покладена концепція дистанційного навчання, висловлена в постановах Міністерства освіти і науки та уряду про освіту.

Для реалізації основних завдань дослідження на різних його етапах було використано комплекс теоретичних і емпіричних методів: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація; емпіричні – спостереження, бесіди, аналіз результатів діяльності учнів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Знання отримані людиною відіграють велику роль як для неї, так і суспільства. Знаючі люди в переважній більшості виховані, розумово розвинуті, толерантні, легко адаптуються до нових умов.

Основа знань, ставлення до них започатковуються в школі. Тривалий час до пандемії COVID–19 та війни, школа з успіхом надавала знання учням за відомою схемою – сприйняття, усвідомлення і запам'ятовування. Кожний з компонентів схеми важливий і відповідальний. Та чи спрацьовує ця схема в умовах дистанційного навчання?

Сприйняття об'єкта знань відбувається шляхом відчуття. Повнота інформації про об'єкт пізнання залежить як від способу представлення об'єкта пізнання, так і підготовленості учня до сприйняття. Факти, які зовні виражені і підлягають чуттєвому сприйняттю, учнями сприймаються легше, повніше, всебічніше. Натуральні об'єкти теж сприймаються легко. Значно важче, як показали проведені нами дослідження, чуттєво сприймаються знання пов'язані з символами, схемами, графіками. Також з'ясувалося, що значно важче учнями сприймається всі об'єкти пізнання з екрану монітора. Чим складніший об'єкт пізнання, тим важче він сприймається учнями, особливо молодшого і середнього віку. Значно ускладнюється сприйняття абстрактних об'єктів пізнання, навіть при використанні малюнків, плакатів, схем тощо. Ще складніше сприймаються знання технічного характеру.

Від повноти сприйняття об'єкта пізнання дуже залежить його усвідомлення та запам'ятовування. Без запам'ятовування будь-яке усвідомлення малоефективне. Запам'ятовування тим краще і міцніше, чим частіше, інтенсивніше і різноманітніше отримані знання використовуються учнями у діяльності. Чим різноманітніша діяльність з використанням отриманих знань, тим вони краще запам'ятовуються і усвідомлюються, а значить будуть більш дієвими.

В умовах дистанційного навчання значно складніше, ніж очного, організувати діяльність учнів з використанням отриманих знань. В багатьох випадках це зробити навіть неможливо. Наприклад, не завжди є можливість виконати лабораторну чи практичну роботу з підтвердження тієї чи іншої закономірності.

Знання тоді усвідомлюються повноцінно, коли вони упорядковані, тобто зв'язані з іншими, є частиною відповідної системи знань. По мірі накопичення знань в системі все більше значення має мова. Зв'язок мови зі знаннями позитивно впливає на розвиток мислення учнів. Грамотність мови переважно залежить від її насиченості науковими поняттями відповідної навчальної дисципліни.

Поняття це форма мислення, в ньому відображається суть предметів і явищ реального світу [1]. Кожному поняттю відповідає певний об'єкт мислення в його істотних зв'язках і взаємодії з іншими об'єктами. Якщо в людини не сформована система наукових понять, то, можна сказати, їй немає чим мислити.

В умовах дистанційного навчання здійснювати «проговорення» отриманих знань складно. Проте, можна скористатись досвідом учителів, які з успіхом організують групові віртуальні позакласні заходи – проведення онлайн конкурсів, вікторин чи квестів тощо. Відомо, що в поняттях зосереджується переважна більшість знань. Засвоєння нових понять на початку забезпечується інформацією про їх зміст. Чим узагальнююче нове поняття, чим воно абстрактніше, тим ґрунтовніше при введенні його треба супроводжувати поясненнями, які розкривають його сутність. Чим повніше розкриті ознаки поняття, шляхи їх отримання і способи застосування, тим краще воно усвідомлюється.

Вирішальною умовою повноцінного засвоєння поняття є правильне його використання та включення в систему уже наявних.

Особливої уваги заслуговують технічні поняття. Вони потребують застосування наочності, краще якщо вона буде натуральною і представлена динаміці. В умовах дистанційного навчання це забезпечити важко. Одним із шляхів ефективного введення технічних понять, як показала практика, є використання фрагментів з відповідних навчальних кінофільмів, або спеціально підготовлених відеоматеріалів.

Важливою умовою засвоєння знань є їх свідоме застосування діяльності. Способи діяльності можуть бути практичні і розумові. Наприклад, виготовлення певного виробу в навчальних майстернях відносяться до практичної діяльності, а складання відповідного проєкту його виготовлення – до розумової. Інтелектуальні дії, як і практичні, стають уміннями і навичками. Інтелектуальні навички це розумові операції, які здійснюються автоматично, звично у відповідності до певної установки. Учень прагне доводити свої думки, співвідносити дані в умовах задачі, перевіряти правильність рішень.

З часом накопичення фонд знань і умінь, засвоєння нових способів практичних та інтелектуальних дій, формується новоутворення – компетентність. Діяльність, її зміст і об'єм формують потребу постійно, наполегливо вчитись, яка переростає в мотив вибору професії в майбутньому. Навчання перестає бути важкою працею. Навпаки, викликає емоційне піднесення, стає радісним.

Взагалі навчання є важкою працею. Воно потребує не тільки значних розумових зусиль, а й енергетичних витрат, нервових напружень, уваги, зосередженості тощо.

Якщо здійснити порівняльну характеристику розумової й фізичної праці в процесуальному плані, то між ними багато спільного. Важливим є те, що як розумова, так і фізична праця потребує планування, організованості, зосередженості, уважності, самостійності, відповідальності тощо. У підростаючого покоління ці та інші компоненти треба наполегливо формувати та виховувати. В умовах очного навчання ми не завжди відчуваємо ступінь їх сформованості в учнів. Бракує часу (треба навчати знанням та умінням), відсутні чітко сформульовані критерії їх оцінювання та розробленої методики формування тощо. Раптовий перехід на дистанційне навчання, як кажуть, «оголив» багато проблем, в тому числі й дану. Наприклад, з'ясувалося, що колективне виховання певним чином «екранує» індивідуальне. Розглянемо, наприклад, надзвичайно важливий компонент виховання «уважність». На уроках у процесі спілкування, вчитель фактично формує в учнів колективну уважність, нею керує, використовуючи відомі педагогічні прийоми. Виникає питання: «а як же і коли формується індивідуальна уважність?». Як з'ясувалось, в процесі дистанційного навчання, вона то надзвичайно потрібна. Інколи, зазначає К.Д. Ушинський, учень тільки робить вигляд, що слухає вчителя, а насправді думає про своє, його увага спрямована на сторонні справи чи предмети [6, 344]. Психологи це явище називають «педагогічний сон» – учень фізично на уроці присутній а мислено далеко від чим треба займатись. Із боку вчителя до нього немає претензій. Він сидить тихо, нікому не заважає, навіть щось пише, але далекий від того що відбувається на уроці.

Проблема формування уваги школярів на уроці була поставлена ще К. Д. Ушинським. В 1868, коли він створюючи «педагогічну антропологію», розробив психологічні основи навчання, проблема формування уваги була внесена в загальний контекст навчання. Його підхід до вирішення проблеми гуртувався на даних тогочасної науки та шкільної практики. Він зберігає свою значимість і до цього часу.

Визначивши увагу, як ті «двері, через які проходить все, що тільки входить в душу людини із зовнішнього світу». К. Д. Ушинський розглянув багато важливих питань які пов'язані з формуванням уваги [6]. Наприклад, він вважав що основу довірливої уваги складає «укріплення нашої влади над увагою», яка відіграє велику роль у розумовому розвитку і нашого практичного життя.

Важливі й цікаві його рекомендації по вихованню уваги різного віку. Наприклад, він розробив просту і в той же час практичну схему виявлення уважності в школярів молодшого віку. Вона складається з таких 4-х пунктів: 1) часте звертання до інших учнів; 2) декілька разів пропонувати учням встати, сісти, розвернути підручники, скласти їх тощо; 3) звичка вчителя спочатку ставити запитання, а потім дещо затриматись, назвати прізвище того, хто повинен на нього відповідати; 4) піднімати руку всім хто може відповісти на поставлене запитання, яке задано навіть конкретному учню [6].

Звичайно з того часу педагогічна і психологічна науки накопичили значний обсяг знань і досвіду формування і управління увагою не тільки учнів, а й студентів та й дорослих людей. Вони, з відомих причин, дещо можуть не співпадати з висловленими думками К.Д. Ушинським, проте залишаються незмінною його думка про важливість уваги у засвоєнні учнями знань та умінь, у вихованні та й повсякденному житті. Якщо рахувати, що, по-перше, школа сьогодні далеко не єдине джерело інформації, а, по-друге, що вона пропонує не завжди сучасний спосіб засвоєння інформації, то можна дійти висновку, що проблема формування уваги в учнів сьогодні ще більш актуальна, аніж в часи К. Д. Ушинського.

Проблема засвоєння і переробки інформації тісно переплітається з проблемами формування і управління увагою. В умовах значного зростання інформації увага стає своєрідним «фільтром», пропускаючи необхідну і гальмуючи другорядну. Він регулює навантаження, запобігає перевантаження учнів. В даний час виникає проблема зв'язку уваги з енергетичними можливостями учнів різного віку.

Не менш важливою є проблема зв'язку уваги з саморегуляцією і активністю учнів. Сформованість в учнів уваги значною мірою впливає на сприйняття, усвідомлення і запам'ятовування інформації.

Педагогічна діяльність вчителя особлива не тільки тим, що він завжди знаходиться в полі зору підростаючого покоління, а й тим, що визначає його майбутнє, а значить і майбутнє держави.

До вчителя з різних боків багато вимог. Коротко деякі з них можна сформулювати так: природність і простота, звертання без фамільярності, довіра без потурання, серйозність тону без надриву, іронія без гумору і насмішки, вимогливість без прискіпливості, доброзичливість і заласкування, ділова тональність без роздратованості, своєчасність виховного впливу без поспішності та інше [3].

Однак, головною вимогою до вчителя є ступінь володіння науковими знаннями, тією діяльністю яка лежить в основі навчального предмету, який він викладає школярам. Це означає, що він повинен не тільки знати факти, основні ідеї, невирішених проблем, значення наукових знань, а й самому здійснювати основні способи діяльності, яким треба навчити учнів, розуміти ступінь складності і труднощі засвоєння учнями навчального матеріалу, його місце і значення в шкільній освіті, майстерно передавати знання і вміння учням.

Вимушений перехід на дистанційне навчання накладає на нього ще додаткову вимогу – навчати знанням, організовувати роботу в незвичайних умовах, без прямого контакту з учнями. Ефективне дистанційне навчання також потребує адаптації традиційних педагогічних методів до нових умов. Учителю необхідно використовувати інтерактивні методи навчання, які залучають учнів до активного процесу. До них, перш за все, треба віднести такі:

- активне залучення учні до групових проєктів (важливо організувати онлайн-групи, в яких учні можуть співпрацювати, обговорювати та вирішувати завдання);
- використовувати змішане навчання, поєднувати синхронне та змішане навчання.

Важливу роль також відіграє організація зворотного зв'язку від учителя: оцінка робіт, індивідуальні консультації, коригування навчального процесу.

Без постійної присутності вчителя учні можуть втратити інтерес до навчання або не вміти правильно організувати свій час. Засоби підвищення мотивації включають:

– **гейміфікацію навчального процесу** – використання елементів гри в навчанні (наприклад, система балів, рейтинги, винагороди тощо) сприяє підвищенню зацікавленості учнів;

– **індивідуальні плани навчання** – вчителі можуть створювати персоналізовані освітні програми, які враховують рівень знань, інтереси та темпи навчання кожного учня;

– **саморегуляція і тайм-менеджмент** – учням необхідно навчатися самостійно планувати свій час і виконувати завдання вчасно. Важливо навчати школярів ставити короткострокові та довгострокові цілі.

Під час дистанційного навчання учні можуть відчувати ізоляцію, стрес або втрату соціальних зв'язків зі своїми однолітками. Це може негативно позначитись на їхньому емоційному стані та успішності. Важливу роль відіграє підтримка від учителя шляхом регулярної розмови з учнями про їхній стан, допомога у вирішенні проблем із навчанням. Позитивний ефект дає організація віртуальних позакласних заходів (підтримання спілкування серед учнів, проведення онлайн-конкурсів, вікторин чи квестів сприяє збереженню колективного духу).

Психологічні складності виникають при прийнятті і оцінці відповідей учнів як усних, так і надісланих. Відповіді учнів можуть бути неточними та аморфними. В цих умовах вкрай важливо, щоб вчитель умів «піймати» те, що хотів, але не зумів виразити учень. Суттєво вміти відчувати думки в нечіткій відповіді, підтримати зерно оригінальності, придати учню впевненості. Кожний успіх учня майже завжди є кроком до самоутвердження особистості. В разі неправильної відповіді треба уникати різких форм реакції.

В умовах дистанційного навчання підвищується роль відповідальності батьків за успішність і поведінку своїх дітей. Батьки повинні стати не лише спостерігачами, а й активними учасниками освітнього процесу своїх дітей. Їх підтримка, організація та мотивація є важливими чинниками які визначають успіх в навчанні.

Роль батьків у дистанційному навчанні полягає у наступному:

1. Організація навчального середовища. Одним із ключових факторів, що впливають на ефективність дистанційного навчання, є створення сприятливих умов для навчання вдома.

Батьки відповідають за:

– *організацію робочого простору.* Важливо забезпечити дитину окремим місцем для навчання, де вона не буде відволікатись. Це має бути зручне та добре освітлене місце з усіма необхідними навчальними матеріалами;

– *режим дня.* Батьки мають допомагати дитині дотримуватись чіткого розкладу, що включає навчальний час, перерви та час для відпочинку. Це сприяє розвитку дисципліни та організованості.

2. Мотивація та підтримка. Мотивація дитини є важливим елементом успішного навчання. При дистанційній формі навчання школярі можуть швидко втратити інтерес до навчання через відсутність безпосередньої взаємодії з учителем та однокласниками.

Батьки можуть впливати на мотивацію дитини через:

– *підтримку інтересу до навчання.* Обговорення тем, які вивчаються, приведення прикладів використання знань на практиці, заохочення до самостійного пізнання;

– *позитивне підкріплення.* Важливо вчасно відзначати успіхи дитини, навіть якщо вони незначні. Похвала та заохочення допомагають формувати впевненість у собі та бажання вчитися далі;

– *регулярна участь у навчальному процесі.* Батьки мають знати, які теми вивчає дитина, і при необхідності пропонувати свою допомогу у виконанні завдань.

3. Контроль та дисципліна. Одним із викликів дистанційного навчання є необхідність самостійного контролю над навчальним процесом. Батьки повинні:

– *контролювати виконання завдань.* Важливо переконуватися, що дитина своєчасно виконує домашні завдання та залучається до онлайн-уроків. Однак слід уникати надмірного контролю, що може викликати стрес у дитини;

– *розвиток самодисципліни.* Допомога у плануванні дня, складанні графіку занять та регулярних перевірок виконаних завдань сприяє формуванню відповідальності у дитини.

4. Забезпечення технічної підтримки. Для успішного дистанційного навчання необхідно мати доступ до якісного інтернету та відповідних технічних засобів.

Батьки повинні:

– *надати дитині необхідну техніку.* Комп'ютер, планшет або смартфон із підключенням до мережі «Інтернет» та належне програмне забезпечення для онлайн-навчання;

– *контроль за використанням техніки.* Окрім освітніх цілей, батьки повинні контролювати, щоб техніка використовувалася раціонально і не відволікала дитину від навчального процесу (наприклад, для ігор або соціальних мереж).

5. Психологічна підтримка. Під час дистанційного навчання учень може відчувати ізоляцію, тривогу або стрес через відсутність звичної соціальної взаємодії.

У цьому контексті роль батьків, як джерела емоційної підтримки полягає в наступному:

– *відкрите спілкування.* Регулярні розмови з дитиною про її почуття та настрої допомагають зменшити стрес і почуття тривоги. Важливо, щоб дитина знала, що її підтримують і розуміють;

– *соціалізація в сімейному колі*. Оскільки учні не можуть взаємодіяти з однокласниками в традиційному форматі, батьки можуть сприяти сімейним активностям, які замінюють деякі аспекти соціального життя (наприклад, спільні ігри, заняття спортом тощо).

Практика показала, що виникають й виклики пов'язані з участю батьків у дистанційному навчанні.

До них відносяться:

– *надмірне навантаження на батьків*. Батьки часто зштовхуються з труднощами поєднання роботи та допомоги дітям у навчанні. Особливо це стосується тих батьків, які працюють дистанційно або мають кількох дітей різного віку;

– *брак педагогічних знань*. Не всі батьки мають достатній рівень педагогічної підготовки або знань, щоб допомагати дітям у навчанні. Це особливо актуально для старших класів, де навчальний матеріал стає складнішим;

– *нестабільність інтернет-з'єднання та технічні проблеми*. У багатьох сім'ях доступ до високоякісного інтернету або сучасної техніки є обмеженим, що може негативно впливати на навчання дітей. У такій ситуації батькам доводиться шукати альтернативні рішення, що може вимагати додаткових ресурсів та часу.

Шляхами підвищення ефективності участі батьків у дистанційному навчанні є:

– *співпраця з вчителями*. Регулярне спілкування з учителями допомагає батькам бути в курсі навчального процесу, отримувати рекомендації та швидко вирішувати проблеми, які виникають під час дистанційного навчання;

– *освітні вебінари для батьків*. Школи та освітні установи можуть організувати вебінари для батьків, де розповідатимуть про способи підтримки дітей у навчанні, надаватимуть допомогу в організації навчального процесу та порадять як ефективно використовувати технічні засоби навчання;

– *гнучкість у підходах до навчання*. Батьки можуть підтримувати дітей, дозволяючи їм використовувати індивідуальні підходи до навчання, що враховують їхні потреби та особисті особливості. Це може бути адаптація графіку навчання, інтеграція ігрових елементів у навчальний процес або індивідуальний підхід до вивчення складних тем.

Отже, батьки відіграють важливу роль у дистанційному навчанні своїх дітей, забезпечуючи організаційну, емоційну та технічну підтримку. Від їхньої участі залежить ефективність навчального процесу, рівень мотивації учнів та їхній психологічний стан. Незважаючи на численні виклики, з якими зштовхуються батьки, їх активна участь у навчальному процесі є ключовим фактором для досягнення успіху в умовах дистанційної освіти. Співпраця з учителями, організація належного навчального середовища та психологічна підтримка є основними складовими, які допоможуть підвищити ефективність дистанційного навчання.

Висновки і перспективи подальших наукових досліджень. Загальноновизнаним є те, що дистанційне навчання учнівської молоді потребує підвищення ефективності. Тому виникає потреба засоби його покращення. Проведене нами дослідження що такі можливості є: 1. В схемі засвоєння знань: (сприйняття, усвідомлення, запам'ятовування) при дистанційному навчанні учнів виникають труднощі в чуттєвому сприйнятті навчального матеріалу. Це в свою чергу негативно впливає на ефективність усвідомлення і запам'ятовування знань. Вчитель має про це знати і у відповідності до навчального матеріалу застосовувати засоби, які покращують його чуттєве сприйняття. 2. Значну роль у засвоєнні знань при дистанційному навчанні відіграє застосування інтерактивних методів навчання. Їх використання урізноманітнює навчальну діяльність учнів, підвищує їх активність та прагнення пізнавати нове. 3. Під час стаціонарного навчання учні звикли до того, що увагою на уроці керує вчитель, тобто до колективної уваги. В умовах дистанційного навчання актуальною стає індивідуальна увага та способи її організації. 4. Важливу роль при дистанційному навчанні відіграє оцінювання навчальних досягнень учнів. Воно повинно бути не тільки об'єктивним та аргументованим, а й спрямованим на психологічну підтримку учнів та виховання прагнення навчатись краще. 5. Значну роль у дистанційному навчанні відіграють батьки своїх дітей. Вона полягає не тільки в його організації, а й допомозі та підтримці, своєчасному втручання при необхідності. 6. Для підвищення ролі батьків у дистанційному навчанні своїх дітей є потреба в організації для них заходів, спрямованих на допомогу як організаційного, так і методичного характеру.

Перспективи подальших досліджень вбачаєм в розробленні більш ґрунтовних методичних рекомендацій для вчителів і батьків, спрямованих на підвищення ефективності дистанційного навчання учнів.

References

1. Лебедева І. М. Дистанційне навчання в умовах пандемії: досвід і перспективи. Одеса: Південно-український педагогічний університет. 2021. 215 с.
Lebedieva, I. M. (2021). *Dystantsiine navchannia v umovakh pandemii: dosvid i perspektyvy* [Distance Learning During the Pandemic: Experience and Prospects]. Odessa, Ukraine: Pivdenoukrainskyi pedahohichnyi universytet. 215. [in Ukrainian].
2. Овчарук О. В. Використання цифрових технологій у загальноосвітніх школах України. Київ: Центр цифрової освіти. 2024. С. 20–25.
Ovcharuk, O. V. (2024). *Vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii u zahalnoosvitnikh shkolakh Ukrainy* [Use of Digital Technologies in Ukrainian General Educational Schools.] Kyiv, Ukraine: Tsentr tsyfrovoy osvity. 20–25. [in Ukrainian].

3. Пашко Л. М. Організація дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Київ, 2021. Вип. 79. С. 1–15.
Pashko, L. M. (2021). Orhanizatsiia dystantsiinoho navchannia u zakladakh zahalnoi serednoi osvity [Organization of Distance Learning in General Secondary Education Institutions]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia – Information Technologies and Learning Tools*. Kyiv, Ukraine. 79. 1–15. [in Ukrainian].
4. Савченко О. Я. Методологія дистанційного навчання та використання цифрових технологій. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2021. С. 70–78.
Savchenko, O. Y. (2021). Metodolohiia dystantsiinoho navchannia ta vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii [Methodology of Distance Learning and the Use of Digital Technologies]. *Molod i rynek – Youth and Market*. Drohobych, Ukraine. 70–78. [in Ukrainian].
5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ: «Радянська школа» 1969. 244 с.
Sukhomlynsky, V. O. (1969). Sertse viddaiu ditiam [My Heart I Give to Children.] Kyiv, Ukraine: «Radyanska Shkola». 244. [in Ukrainian].
6. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори. Т. 2. Київ, 1983. «Радянська школа». 359 с.
Ushynskiy, K. D. (1983). Vybrani pedahohichni tvory [Selected Pedagogical Works]. Vol. 2. Kyiv, Ukraine: «Radyanska Shkola». 359. [in Ukrainian].
7. Чуйко О. В. Цифрові інструменти в дистанційному навчанні: практичні поради для вчителів. Київ, 2023. URL: <https://osvita.ua/> (дата звернення: 31.10.2024).
Chuyko, O. V. (2023). Tsyfrovi instrumenty v dystantsiinomu navchanni: praktychni porady dlia vchyteliv [Digital Tools in Distance Learning: Practical Advice for Teachers]. Kyiv, Ukraine. Retrieved from: <https://osvita.ua/> [in Ukrainian].
8. Швадчак Н. 35 інструментів для дистанційного навчання. Київ. 2020. URL: <https://nus.org.ua/articles/30-instrumentv-dlya-dystantsijnogo-navchannya-dobirka-nush/> (дата звернення: 31.10.2024).
Shvadchak, N. (2020). 35 instrumentiv dlia dystantsiinoho navchannia [35 Tools for Distance Learning]. Kyiv, Ukraine. Retrieved from: <https://nus.org.ua/articles/30-instrumentv-dlya-dystantsijnogo-navchannya-dobirka-nush/> [in Ukrainian].

Hetta V.

ORCID 0000-0003-3057-9976

*PhD in Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Technological Education and Informatics,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: gettavasil@gmail.com*

TOOLS TO IMPROVE THE EFFECTIVENESS OF DISTANCE LEARNING FOR SCHOOL STUDENTS

Distance learning has become an essential aspect of the education system due to the COVID-19 pandemic and the war. The transition to this form of learning has introduced new demands for both students and parents, whose role in the learning process has significantly increased. This article presents the results of a study on tools for enhancing the effectiveness of students' learning. It examines how distance learning affects students' sensory perception, awareness, and memory retention of educational material, as well as the roles of attention, memory, self-regulation, and self-control and how to activate these. Special attention is given to the role of parents in distance learning, the challenges they face, and ways to enhance the effectiveness of their influence on learning outcomes.

The purpose of this article is to explore ways to increase the effectiveness of students' distance learning and methods to implement them.

Research methodology. The study is based on the concept of distance learning as outlined in the decrees of the Ministry of Education and Science and government education regulations.

To achieve the main research objectives, a set of theoretical and empirical methods were used at various stages: theoretical methods included analysis, synthesis, generalization, and systematization; empirical methods included observation, interviews, and analysis of students' work results.

Scientific novelty lies in identifying the reasons for the generally recognized decline in students' academic performance during distance learning and determining.

Conclusions. This article presents the results of a study on tools for enhancing the effectiveness of distance learning for school students. It examines how distance learning affects students' sensory perception, awareness, and memory retention of educational material, as well as the roles of attention, memory, self-regulation, self-control, and assessment of academic achievements, and how to activate these. Special attention is given to the role of parents in distance learning and ways to increase the effectiveness of their involvement in its organization and control.

Key words: distance learning, tools, knowledge, attention, memory, self-regulation, assessment, parents.

Стаття надійшла до редакції 01.11.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **О. М. Торубара**